

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 23 czerwca 2023 r.

**w przedmiocie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz
niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2977)**

Krajowa Rada Sądownictwa, po zapoznaniu się z rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2977), przedstawionym przy piśmie Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z 11 maja 2023 r. (znak DLUS-IV.4601.4.2023) na podstawie art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, opiniuje go co do zasady pozytywnie, z negatywną uwagą dotycząca projektu art. 149 § 1 pkt 5 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych.

WPROWADZENIE

Przedstawione zmiany w zakresie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych mają na celu m.in. uporządkowanie zagadnień związanych z kolegiami sądów powszechnych (art. 28 § 2 i 36 § 2 zd. 4 u.s.p.); usprawnienie postępowań w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim (art. 57 § 1 u.s.p.); uzupełnienie katalogu sytuacji stosowania odprawy uzupełniającej do sędziów, którzy przeszli w stan spoczynku i powrócili do służby albo zostali ponownie powołani na stanowisko sędziego (art. 100 u.s.p.). Ponadto została wprowadzona zmiana mająca na celu zapewnienie bezstronności wizytatora dokonującego oceny kwalifikacji asesora (art. 106xa § 3 u.s.p.); w art. 106zg § 1 przyznano asesorom sądowym prawa do gratyfikacji jubileuszowej, analogicznie jak ma to miejsce w przypadku sędziów.

W odniesieniu do referendarzy zostały ponadto ukształtowane regulacje dotyczące zmiany miejsca służbowego referendarzy sądowych analogicznie do sędziów (art. 151a § 1c u.s.p.).

W odniesieniu do asystentów sędziego została obniżona granica wieku dopuszczenia do udziału w konkursie z 24 na 23 lata. Zmiana ta jest uzasadniona tym, że osoby, które wcześniej rozpoczęły edukację, miały indywidualny tok nauczania, ukończyły zagraniczne studia

prawnicze uznawane w Polsce, które mogą trwać krócej niż 5 lat, po ukończeniu studiów nie mogły kandydować na stanowisko asystenta sędziego (art. 155 § 2 pkt 4 u.s.p.).

Zmiana art. 13 § 2 p.u.s.a. ma na celu umożliwienie elastycznego przepływu kadr stosownie do potrzeb wymiaru sprawiedliwości. Pozwoli to na odpowiednie zarządzanie zasobami kadrowymi, a także efektywne wykorzystanie wiedzy i doświadczenia sędziów sądów powszechnych.

W odniesieniu do art. 3 ust. 2 pkt 4, ustawy o KRS poprzez jego uchylenie, zmiana ma charakter porządkujący, ponieważ KRS nie wybiera w obecnym stanie prawnych rzeczników wskazanych w uchylanych przepisach.

Zmieniane przepisy:

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z późn. zm.)

Zmieniany przepis

Art. 28 § 2: członek kolegium może upoważnić do udziału w posiedzeniu kolegium sędziego sądu, którego jest prezesem.

Art. 28 § 2: członek kolegium może upoważnić sędziego sądu, którego jest prezesem, do wykonywania w jego zastępstwie na posiedzeniu kolegium praw członka kolegium.

Uzasadnienie

Celem poprawki jest uporządkowanie reprezentacji członka kolegium podczas jego nieobecności oraz usunięcie wątpliwości interpretacyjnych i rozbieżności w praktyce stosowania wskazanej regulacji. Obowiązujące brzmienie przepisu nie określa na czym polega udział upoważnionego sędziego w posiedzeniu kolegium w szczególności, czy ogranicza się on do biernej obecności na posiedzeniu czy też aktywnego uczestnictwa.

Zmieniany przepis

Art. 36 § 2 zd. 4: Jeżeli dwóch lub więcej uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wybranie kandydatów w liczbie równej liczbie członków kolegium sądu apelacyjnego, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów.

Art. 36 w § 2 przez wskazanie w zdaniu czwartym, że jeżeli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wybranie kandydatów w liczbie równej liczbie członków kolegium sądu okręgowego, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów.

Uzasadnienie

Celem poprawki jest uporządkowanie zagadnień związanych z kolegiami sądów powszechnych.

Zmieniany przepis

Art. 57 § 1: Każdy, kto spełnia warunki do objęcia stanowiska sędziego sądu powszechnego, o którym mowa w art. 55 § 2, może zgłosić swoją kandydaturę na jedno stanowisko sędziowskie w terminie trzydziestu dni od dnia obwieszczenia, o którym mowa w art. 20a § 4.

Art. 57 § 1 przez skrócenie terminu zgłoszenia kandydatury na stanowisko sędziowskie z trzydziestu do czternastu dni oraz w art. 58 § 1 przez wskazanie, że rozpatrzenie kandydatur odbywa się na tym samym posiedzeniu kolegium zwołanym przez prezesa właściwego sądu, na dzień przypadający nie później niż w terminie czternastu dni od dnia zamieszczenia w systemie teleinformatycznym oceny kwalifikacji ostatniego kandydata.

Uzasadnienie

Celem poprawki jest usprawnienie postępowań w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim.

Zmieniany przepis

Art. 100 poprzez uzupełnienie katalogu sytuacji stosowania odprawy uzupełniającej do sędziów, którzy przeszli w stan spoczynku i powrócili do służby albo zostali ponownie powołani na stanowisko sędziego, w sytuacjach, których nie obejmują obecne przepisy (nowe brzmienie § 4b), np. art. 71 § 1 u.s.p. Został uchylony ustawą z dnia 12 lipca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1452) z dniem 12 sierpnia 2017 r. Obejmował on inne sytuacje przeniesienia sędziego w stan spoczynku, bazując na nie pełnieniu służby przez okres roku z powodu choroby lub płatnego urlopu dla poratowania zdrowia.

Uzasadnienie

Celem wypełnienia luki prawnej dla sędziów powracających do służby, będąc przeniesionymi w stan spoczynku w oparciu o art. 71 § 1 u.s.p. poprawka dodaje także § 4c do art. 100.

Zmieniany przepis

Art. 106xa § 3 Oceny kwalifikacji asesora sądowego dokonuje sędzia wizytator wyznaczony przez prezesa właściwego sądu apelacyjnego w drodze losowania spośród sędziów z obszaru danej apelacji, o których mowa w art. 37c § 3, z wyłączeniem sędziów sądu okręgowego, w którego okręgu ma siedzibę sąd, w którym asesor sądowy pełni służbę. Jeżeli asesor sądowy pełnił obowiązki sędziego w wydziałach cywilnym i karnym, wyznacza się więcej niż jednego sędziego wizytatora.

Art. 106xa przez zmianę § 3 polegającą na wyłączeniu z losowania sędziów „z okręgu sądowego, w którym ma siedzibę sąd, w którym asesor sądowy pełni służbę”. W aktualnym

stanie prawnym wizytatorami dokonującymi oceny kwalifikacji asesora sądowego ubiegającego się o powołanie na stanowisko sędziowskie mogą być również sędziowie sądów rejonowych, a wizytacje w sądach rejonowych mogą przeprowadzać sędziowie sądów okręgowych i sędziowie sądów rejonowych.

Uzasadnienie

Zmiana ma na celu zapewnienie bezstronności wizytatora dokonującego oceny kwalifikacji asesora. Poprawka dotyczy także § 5 i polega na wyeliminowaniu stwierdzenia, zgodnie z którym po przedstawieniu kandydatury asesora sądowego na stanowisko sędziego sądu rejonowego do zaopiniowania przez kolegium sądu okręgowego prezes sądu ustala termin zgromadzenia ogólnego sędziów sądu okręgowego. Zmiana § 5 ma na celu wyeliminowanie wątpliwości co do przebiegu procedury zmierzającej do powołania asesora sądowego na stanowisko sędziego sądu rejonowego, a w szczególności odnośnie organów biorących udział w tej procedurze oraz ich kompetencji.

Zmieniany przepis

Art. 106zg § 1 przez przyznanie asesorom sądowym prawa do gratyfikacji jubileuszowej, analogicznie jak ma to miejsce w przypadku sędziów. W tym celu dodano art. 92 § 3-6 u.s.p. do wyliczenia zawartego w art. 106zg § 1.

Uzasadnienie

Brak jest jednoznacznie określonego *ratio legis* uzasadniającego lukę w zakresie regulacji ustalającej tego typu świadczenie dla asesorów sądowych.

Zmieniany przepis

Art. 149 § 1 pkt. 5: Na stanowisko referendarza sądowego może być mianowany ten, kto: zdał egzamin referendarski, sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski lub ukończył aplikację sędziowską albo aplikację prokuratorską.

Art. 149 w § 1 pkt 5 przez umożliwienie mianowania na stanowisko referendarza sądowego również osób, które nabyły uprawnienia do wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub które wykonują jeden z tych zawodów, bez składania egzaminu zawodowego albo zostały powołane przez Ministra Sprawiedliwości na notariusza.

Uzasadnienie

Poprawka ma na celu poszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do ubiegania się o mianowanie na stanowisko referendarza sądowego.

Uwaga Krajowej Rady Sądownictwa:

Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa rezygnacja z wymogu złożenia egzaminu zawodowego dla stanowiska referendarza sądowego może obniżyć poziom tej kadry. Egzamin zawodowy (adwokacki, radcowski lub notarialny) jest jednym z elementów weryfikacji wiedzy i umiejętności kandydata na to stanowisko. Wymóg złożenia egzaminu zawodowego dla stanowiska referendarza sądowego zapewnia, że osoba ubiegająca się o to stanowisko posiada

odpowiednią wiedzę i umiejętności. Dzięki temu referendarz sądowy jest w stanie wykonywać swoje obowiązki w sposób profesjonalny i rzetelny. Rezygnacja z tego wymogu mogłaby prowadzić do sytuacji, w której osoby nieposiadające odpowiedniej wiedzy i umiejętności zostaną zatrudnione na stanowisku referendarza sądowego. W efekcie mogłoby to prowadzić do obniżenia poziomu tej kadry oraz do nieprawidłowości w wykonywaniu obowiązków przez referendarzy sądowych. Rezygnacja z wymogu złożenia egzaminu zawodowego dla stanowiska referendarza sądowego nie jest dobrym rozwiązaniem, ponieważ obniżyłaby poziom tej kadry.

Krajowa Rada Sądownictwa wyraża stanowisko, że celowym dla wzmocnienia kadr referendarskich wydaje się organizacja egzaminów referendarskich w trybach Rozdziału 4a ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, który został wprowadzony na podstawie ustawy nowelizującej z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw. Podkreślić bowiem należy, że egzamin referendarski skutecznie zweryfikuje posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności przez uprawnionych do przystąpienia do niego. Jego przeprowadzenie zależy od potrzeb kadrowych sądów i zdaniem Rady zachodzą okoliczności faktyczne uzasadniające zarządzenie przeprowadzenia takiego egzaminu, zaś nowelizacja ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych jest w obowiązującym stanie prawnym zbędna.

Zmieniany przepis

Art. 151a § 1c: Referendarza sądowego zatrudnionego przez co najmniej trzy lata w dotychczasowym miejscu służbowym przenosi, zgodnie z jego wnioskiem, Minister Sprawiedliwości albo prezes sądu apelacyjnego. Można odmówić uwzględnienia wniosku, który dotyczy przeniesienia do innego sądu w tej samej miejscowości, w której znajduje się miejsce służbowe referendarza. W przypadku złożenia przez więcej niż jednego referendarza sądowego zatrudnionego przez co najmniej trzy lata w dotychczasowym miejscu służbowym wniosku o przeniesienie na to samo wolne stanowisko prezes sądu apelacyjnego albo Minister Sprawiedliwości przenosi jednego z nich, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego, potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów, a także okoliczności wynikające z uzasadnienia wniosku.

Art. 151a § 1c przez ukształtowanie regulacji dotyczących zmiany miejsca służbowego referendarzy sądowych analogicznie do sędziów.

Uzasadnienie

Celem poprawki jest zapewnienie właściwej organizacji sądownictwa oraz efektywności wymiaru sprawiedliwości.

Zmieniany przepis

Art. 155 § 2 pkt 4: Na stanowisku asystenta sędziego może być zatrudniony ten, kto: ukończył 24 lata.

Art. 155 w § 2 pkt 4 przez obniżeniu wieku kandydatów na stanowisko asystenta sędziego do 23 lat.

Uzasadnienie

Celem poprawki jest umożliwienie osobom, np. które wcześniej rozpoczęły edukację, miały indywidualny tok nauczania, ukończyły zagraniczne studia prawnicze uznawane w Polsce, które mogą trwać krócej niż 5 lat, kandydowania na stanowisko asystenta sędziego.

Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2492)

Zmieniany przepis

Art. 13 § 2: Minister Sprawiedliwości, na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, może delegować, na czas określony, sędziego sądu apelacyjnego lub sędziego sądu okręgowego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie administracyjnym.

Art. 13 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2492) dotyczy zmiany przez umożliwienie Ministrowi Sprawiedliwości, na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, delegowanie, na czas określony, sędziego sądu powszechnego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego w sądzie administracyjnym.

Uzasadnienie

Poprawka ma na celu umożliwienie elastycznego przepływu kadr stosownie do potrzeb wymiaru sprawiedliwości. Pozwoli to na odpowiednie zarządzanie zasobami kadrowymi, a także efektywne wykorzystanie wiedzy i doświadczenia sędziów sądów powszechnych.

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269)

Zmieniany przepis

Art. 3 ust. 2 pkt 4: Ponadto Rada wykonuje inne zadania określone w ustawach, a w szczególności: wybiera rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych i asesorów sądowych oraz rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów wojskowych.

Uchylenie pkt 4 w art. 3 ust. 2 oraz uchylenie art. 6 w ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269).

Uzasadnienie

Poprawka ma charakter porządkujący. Krajowa Rada Sądownictwa nie wybiera w obecnym stanie prawnych rzeczników wskazanych w uchylanych przepisach.

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. *o obronie Ojczyzny*

Zmieniany przepis

Art. 233: W przypadku zwolnienia sędziego sądu wojskowego lub prokuratora do spraw wojskowych będącego żołnierzem zawodowym, z zawodowej służby wojskowej, pozostaje on na stanowisku sędziego lub prokuratora w danej jednostce organizacyjnej sądu lub prokuratury niezależnie od liczby stanowisk w tych jednostkach.

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. *o obronie Ojczyzny* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2305, z 2023 r. poz. 347) i dotyczy zmiany brzmienia art. 233 przez ograniczenie treści przepisu do prokuratora do spraw wojskowych, będącego żołnierzem zawodowym, zwolnionego z zawodowej służby wojskowej.

Uzasadnienie

Poprawka ma na celu uporządkowanie wzajemnej relacji przepisów regulujących stosunek służbowy sędziego sądu wojskowego i stosunek wynikający z pełnionej służby wojskowej w przypadku zwolnienia z tej służby. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2250) wymaga bowiem w art. 22 § 1, aby sędzia sądu wojskowego był oficerem pełniącym zawodową służbę wojskową. Zmieniany przepis prowadzi do sprzeczności zawartego w nim unormowania nie tylko z art. 22 § 1 u.s.w., ale też z art. 35 § 1 u.s.w. Ponadto celem uregulowania sytuacji zwolnionych z zawodowej służby wojskowej sędziów sądów wojskowych, którzy na podstawie art. 233 wskazanej ustawy pozostają na stanowiskach, proponuje się przeniesienie ich w stan spoczynku - tak jak zostało to uregulowane w odniesieniu do sędziego będącego żołnierzem niezdolnym do zawodowej służby wojskowej na gruncie obowiązujących przepisów u.s.w.